

नः॥ नहिंदसुजयाः नोकोदैन्यवानिहवर्त्तते॥ ४॥ ये प्रांनवेनोत्तलनासुल्लग्नः सग्नः
 नसाहित्यसुधासमुद्रे॥ सास्यतिने किंममहाप्रयासान्धा यथावारबध्वविला
 साद॥ ५॥ गदगंजनायचतुरेश्वरकाशैर्मुनिभिर्नृणां कथायाकथितं यत्॥
 सुखिलंतिस्वामिखलुतस्यरहस्यं चकपोलकल्पितं हि साक्षिन्किंचित्॥ ६॥
 गुरोरधीनाखिलवैयविद्यः पीयूषपाणिः कुशलः क्रियासु॥ गतस्य ह्येव यः
 वरोदयालुः सुदोषिकारी निषर्गादृशः स्यात्॥ ७॥ आदौ निदानविधाना विदुः
 व्याध्याधिनिश्चयं॥ नतः साध्यं समाहितं पश्चाद्विषयपाचरेत्॥ ८॥ अथैवः

महिन्दमहिलात्रयाद्यद्विदेतथापञ्चोनिधिपयस्तनीजरनिधिरैरुवात्तायथा॥प्रकृतिगीरसा

मूढवैशानांतं जंतुं नृपीडिता ॥ परतं सर्गसंज्ञं कलत्रमिव साधवः ॥ १० ॥ पथ्ये सति
गदार्तस्य किमौषधनिष्ठे वणम् ॥ पथ्यः सति ॥ १० ॥ गोमूत्रिका बंधा इह गमिष्य
ति वै प्रमतिः अमं प्रथममेव पुरस्तु महा सुखम् ॥ प्रियतमस्य मृगाक्षि स मागमे
नय करगृहणं गृहणीयम् ॥ ११ ॥ यत्र सर्वेषु रोगेषु प्रायशो बलवान् नृज्वरः ॥ अत
तस्य पुत्रीकारं प्रथमं बुभुक्षेव यम् ॥ अथुना मृणतद्विलंघनं नृरि तानां प्रथमं पु
त्रस्य मे ॥ १२ ॥ सुरपादपधाननी युगविश्रोषधपाचनं ततः ॥ १३ ॥ देवदारुधना
विभ्राहृतिद्वयपाचनं ॥ न्वरे पर्वे धि वेद्या रूपयोधरधराधरे ॥ द्वित्रौषधां नो धरध

नृपासैः किराततिक्तांबुदरेणुयासैः ॥ विश्वौ षष्ठांभोधरधनृपासैः कृत्वा मरु
पितृककज्वरेषु ॥ १५ ॥ उशीरकलशीमहौ षष्ठकिरातकाभोधरस्थिराहहनीका
दयामृतलतात्रिकटैः कृतम् ॥ कषायकममुंपितेत्यवनजज्वरव्याकुलः पुमा
न्यशशतछदछदमदग्रसन्नोचने ॥ १६ ॥ पीयूषलोकपांचालीचरणानां कषाय
कः ॥ पीयमानः प्रिये हंति हनुमज्जनकज्वरम् ॥ १७ ॥ द्विन्नोद्रवापय्यटवारिवाह
कृतिंवशुंजीजनितः कषायः ॥ समारपितरज्जजर्जराणां करोति भद्रं खलुपंचभ
द्रः ॥ १८ ॥ एकैव खलुपैत्रिकं ज्वरं हंति पर्यटकृतः कषायकः ॥ चन्दनोदक

म हौषधां चित्त श्रेष्ठरा किमु पुनर्विचारणा ॥१॥ मृगमदविलसन्नलाटमधो मृ
 गमदहारिणि लोचनद्वयेन ॥ मृगनृपति तनूदरि स्त्रिपिन्नज्वरहरणाः खलुरै
 लावः कषायः ॥२०॥ आरोग्यलक्ष्मीरूपयातिपिन्नज्वरातुररै एकषायजाजं
 ॥ मां त्वं यथारत्नकलेस्मरार्ते कृतपुकोपपुशमासखी निः ॥२१॥ मानं त्यजेयः
 सिमन्द्वायुज्वलः प्रता संघमनर्घ्यहारे ॥ रे वातटं पश्य रमस्व वेणु कालो यः
 तोत्रास्ति निरस्त पांथः ॥२२॥ दाक्षाय पर्यटराज हक्षकटका मुत्ताभयां नां जलं
 कर्द्धा शोषनि राश्रु हो कीमर्थं वरुवः कषायाः पराशरो ग्रैवुनिभिः प्रदिष्टा ॥

१ घृतप्रलम्बनं त्राद्यापिन्नज्वरैः ॥ दुस्पर्शप्रमदाकिराटकटुकासिंहास्यरेणुद्रवः काथः शर्करया विरे

॥२४॥
 ॥३॥

॥ छिन्नाशिवा पर्याटतोयपानात्पिन्नज्वरः किन्नसरीसरिति ॥२५॥ जलजलजल
 बाहरेणुषि श्लोषधशिशिरैः सहितं घट्टंगमैतनू ॥ सपदिसुखकरं सदा सदा स्वज्वर
 नृषियो ज्यमिदं नवज्वरे पि ॥२६॥ पयः शृङ्गीपयः शीतं पयोरेणुर्षयो मुखमू ॥ घ
 ट्टंगं शृतं सीतं स्वातं समः सह्याज्वरापहम् ॥२७॥ लोहितवन्दनपयकधान्य
 छिन्नरुसपिबुमन्दकषायः ॥ पित्रकफज्वर राहपि वासावांति विनाशकृताशक
 रः स्यात् ॥२८॥ सहस्वधौतेन घृतेन कर्तुर्यंगमेवः कशतांतिभति ॥ श्रुत्यांगनामं
 गमसादरस्य स्वीयेषु सारेषु यथा जिलाषः ॥२९॥ तट्टदाहमोहः शमनं प्रयातिः

निंबप्रवालोलिखितफेनलेपात् ॥ यथा नराणां धनिनां धनानि समग्राद्वारविलासि
नीनाम् ॥ ३० ॥ प्रासारमधयोः कायः पीतः पितृज्वरपहः ॥ पर्यटकाभयातिक्ताः पु
नश्चेत्किं सुधाततः ॥ अमलैः कमलैरर्थानिलैरलसैः पुष्परजः समन्वितैः ॥ जल
केलिकराकुतूहलैरपि पितृज्वरजातजोजयैत् ॥ ३१ ॥ श्रीखड्गमंडितकलेव
रवद्वन्द्वशीर्षां मुक्ताकुलविशालकुचस्थलीनां वेदग्धमुग्धवचसां सुविलासि
नीनामालिंगनं सुकलदा मृपा करोति ॥ ३२ ॥ शय्यापद्मवपयपत्ररचितां वा
सौवयस्यैः समं कातारं कुसुमसुरं तरुवरैर्गानं विपंचीयुतम् ॥ आलापांश्च

रत्नः
॥ ३३ ॥

ह २

ममद्वयं विस्मयमानो निति तित्ता कषायो मुखतिक्ता घृः ॥ निपीडितो राज
सरोजकोशा योषा प्रमोदं पुचुरं प्रयाति ॥ ३४ ॥ काधः कंकलकद्रुणादध
निकाष्ठं पुग्रगंधाभयातागी पयटविश्वदेवतरुजोवाङ्गी कमध्वान्वितः
॥ कासश्चासमुखामयज्वरवलश्लेष्मपुकोपहरेत्तद्वक्तो मलकठिकठं
जनिता पीडां च जेजीयते ॥ ३५ ॥ गम्यते क्व गङ्गा गामिति त्वयामद्वयः ॥ एक
वीर्यकथ्यताम् ॥ सात्पसैधवमरोचकापहमातुलंगफलके संरस्मृतम्
॥ ३६ ॥ अरुचिर्गति लुङ्गके सरद्यतसैधवचक्षुः चर्चितम् ॥ रुचिर्मरुह

दृक्

स्यतन्निनेनयनंसज्जनरंजनंयथा॥४५॥शमयतिकेसरमरुचिंसलवणघृत
माशुमानुलुंगस्य॥राडिमचर्वणमृधेवाचरकोरुचिकारिसूचयामास॥४६॥
ग्रंथीनृजामरपुरःकृमिशत्रुनाहीनृगत्रिकदंतीलककृष्णपौष्कराणाम्।राखा
नयाहृतिजाह्वयदीप्यभूतकेशीकीरातकवचाचविकाहकीनाम्॥४७॥का
थोहृन्मासनिपातानामग्रानुधिन्नंशस्वेदशैत्यपुलापान्॥शुलाधुमानंविद
धिभ्रेष्यवातानानवाधीनस्तनिकानांचतद्वत्॥४८॥श्रुर्कानेताकिराताऽमर
तरसरसनासिंधुवारोग्रगंधातकोरिशिष्टपंचोषणसुंगादैयित्तमार्कवाणंक

रामः
॥६॥

व

षायः॥सशस्तीवान्निरोषानपतंयतिधनुर्मारुतंदंतवंधंशैत्यंगान्नेषुगाठंश्च
सनकंसनकंसक्तिकावातरोगान्॥४९॥तिक्तातिक्ताकपप्यदामृतशटीरा
स्त्राकणायौकुरत्रायतीवृहतीसुरौषधशिगडर्मर्शजागीकृतः॥काथोनाशय
तिनिरोषनिकरंस्वापंदिवाजागरंनक्तंनृणामुखशोकदारुकशालभासानशो
षानपि॥५०॥निरोषाजगरग्रस्तामोक्षयेयस्तुवेधराट्॥आत्मापितस्यदानव
ःकिंपुनकनकादिकम्॥५१॥सन्निपातस्यकालस्यनेदःकश्चिन्नविद्यते॥वि
किर्त्तकोजयेयेस्तुतस्मात्कोक्तिप्रतापवान्॥५२॥सन्निपातोदधौमग्नानुद्धरे

यः सकृपाकरः॥ तस्मै किं किं न देयं स्याद्दृग्गोविंदं नदिनि॥५३॥ यः शेषः श्रुति
 मूलजः सकठिनशां नेत्रिदोषज्वरे रक्ततत्रजलौक्यापरिहरेत्सर्पिःपिवेच्च
 तुरः॥ रात्रानागरलुंगमूलकृतमुग्धुर्वाग्निमग्नैः समैलेपः स्यादरविदवंशवृ
 नेशो यथा धावस नः॥५४॥ शुलात्पाश्र्वशिरः पिता कशनतः श्वासाच्च जीर्ण
 ज्वरान्मुक्तः स्यात्पुरुषः पयःपरिविवेत्तूपचाग्निणा पवित्रं॥ एकासौ शुडपिः
 प्यत्नी विजयते जीर्ण ज्वरा जीर्ण कसुर्माघात विषादुजं नुकशनः श्वासान्ति
 मन्यौषधैः॥५५॥ जीर्ण ज्वरं कफकृतं कण्ठ्या समेतं श्लेष्मोद्गोद्गवकषायक

रात्रः
 ॥१॥

एव हंति॥ रामोदशास्यमिव रामदवप्रलंबं रामो यथा समरमूर्धनिकान्तवीर्य
 म्॥५६॥ पंचमुलिकषायस्य सकृदं स्य निवेवणात्॥ जीर्ण ज्वरः कफोद्गोत्तो वि
 दधाति पलायनम्॥५७॥ शरीरं शुद्धीरेणुः सरत्तरनं तावृहति काघनलित्ता
 तिलैः खलु नयमिरेभिर्विरचितः॥ कषायः पीतो यं मधुकण विमिश्रः शम
 यति त्रिदोषं निःशेषं विषमपि जीर्ण ज्वरमपि॥५८॥ वातापटोलत्रिफलाडाः
 शासम्पाकनिवजः॥ समधुः समितः काथो हन्यादेकहि कंज्वरम्॥५९॥ तन्वर्गा
 गंगोत्तरतीरकमोममारहाकोप्य सुतलापत्नी॥ जलोजलितस्य कृते ददातु सै

काहिकः स्याद्यदि ते नु जन्मा ॥ ६० ॥ सशिशिरः सधनः समहौषधः सनलदः स
 कणः सप्रयोधरः ॥ समधुशर्करस्रक्कषायको जयति वालमृगाक्षितृतीय
 कम् ॥ ६१ ॥ चातुर्षिको गच्छति रामहस्यघने न जीर्णनयुतस्य न स्यात् ॥ लीलाव
 ती नोनवयौवनानां मुख्यावलोक्यादिव साधुभावः ॥ ६२ ॥ अखंडितशरत्काल
 कलानिधिसमानने ॥ चातुर्षिकहरं नश्यं मुनिदुर्मदलांबुना ॥ ६३ ॥ सुरदाह
 शिवाशिवास्थिराहवविश्वैः कथितः कषायकं अपहंति चतुर्थदिनपूजवर्ज्य
 रमाक्षुक्लतया इवाधिपतिम् ॥ ६४ ॥ तत्रं शूषवृक्षमुक्तमथवा मघसहेतीस

राम
 ॥ ६४ ॥

तीतद्वत्कंबलरश्मिकानपकुथां द्वितातुरः शीलयेत् ॥ आलिंगे मुरमुंहिमाव
 धिदुंतारुण्यदघालसाकाकेशरश्मीरागहलिसपीवरकुचाकामं कुरंगीदृश
 ॥ ६५ ॥ शक्राकृद्दुष्टवामतानां निर्गुडिका नंगमहौषधीनाम् ॥ मुद्रायवानी
 सहितः कषायः शीतज्वरारण्यहिरण्यरेताः ॥ ६६ ॥ वाङ्मोक्षार्थजितामते मृत
 लनालश्रीशिवाज्ञेशिवाविश्वविश्ववरेषा नो घनकुचे सिंहाचसिंहोदरि ॥ ए
 निपंचनिरोधधर्मधुक्कणायुक्तः कषायकृतः पीतश्चेद्विषमन्वरः किं मुत
 नत्वे गिनक्षीयते ॥ ६७ ॥ अमिन्नर्थतात्पर्यरणाः सनागमुठीरायाः सप्रयो

मुस्ताधरायाःससिंहिकंठकारीकायाःसगुडविकापाःश्यामलकीः।धात्र्याकषा
 योमधुनाविमिश्रःकणाविमिश्रोविषमज्वरघ्नः॥६८॥धन्यानिमान्यानिमहो
 धधानिपरंतुकातेनरसोनकल्कात्तैलेनयुक्तादपरप्रयोगोमहासमीरे
 विषमज्वरेपि॥६९॥नवतिविषमहन्त्रीचेतकीक्षौद्रयुक्तानवतिविषमहं
 त्रीपिप्पलीवर्द्धमानाविषमरुजमंजीराजीहंतिपुक्तागुदेनपुशमयतित
 थोग्यासेव्यमानागुडेन॥७०॥स्तकांतिजितरोचनेवपललोचनेमालतीप्र
 स्ननकवरस्फुरत्कवरिपंचवक्त्रोदरी॥पटोलकदुरोहिणीमधुकेचेतकी

राम
 ॥२॥

मुस्ताकल्पितकषायकोविषममाशुजेजीयतेकिमुन्नमयसिपियेकुवल्यं
 करान्यामिदंमदीयवचनं सुधारसमयं समाकलय॥पुनराविषमज्वरेकु
 लकनिम्बसिंहोत्तुजामृतादनकषायकोमधुयुक्तोवरीवर्तते॥७१॥यो न जे
 त्समधुश्यामोहेहेमकलशस्तनि॥विषमेषुव्यथात्तस्यनजवंतिकदाचन
 ॥७२॥क्षणमपिचलतांजहीहिमुग्धेश्रुणुवचनंममतन्विषावधाना॥व
 सतिशिरसिमेघनारमलेव्रजतितरांविषमेषुविशालदृष्टे॥७३॥विषममप
 हरत्यसौकषायोमधुस्यतमधुरोमधुरामृताशिवानाम्॥श्रुमिवतवमा

त्रिनिप्रकोपं चरणसरोरुस्योर्ध्वन हठेन ॥ अथलेकतकामले चलदक
 मलेकमलानतुरन्त्रकले ॥ अथमृताब्दशिवामधुमद्विषमेषु विलासरते ॥
 ७६ ॥ अथिकुशागुलमानमतमनेमतिमतामतिमन्मयमंदिरं ॥ ज्वर
 हरंरुगारिपुशिवावचायवहविर्जतुशेषपक्षपनमः ॥ अथगंधपत्र
 तिक्तेशीरवलाधान्यपप्यदानीधरैर्भूमिक्तः ॥ आमलवृक्षआमल
 कायः पुनः समायातं ज्वरं शीघ्रं निवारयेत् ॥ ७७ ॥ गोपीस्यामकीस्थिराम
 गंधजातिक्तापयः पालनीद्राक्षा श्रीफलधाविनीहिमहिषामुक्तेत्युजै

रत्नः
 ॥१०॥

: साधितम् ॥ स्यादाज्यं विषमज्वरस्य शिरःपाञ्चव्याथारोचककुट्टिः शोषहरी
 मकपुशमनं लीलालतामंजिरि ॥ ७८ ॥ चलदलतरुशोवाहोममंत्रातिनेत्रधि
 जजनगुरुशोवाकृत्तनाम्नां सहस्रम् ॥ मणिधतिरपिदानान्याशिषस्तापसा
 तांशकलमिदमरिष्टं स्पृष्टमथ ज्वराणां ॥ ७९ ॥ अथिरत्नकलकलानिधेकु
 शलेकोकिलकोमलत्वरं ॥ ज्वरवानूज्वरतिर्त्रितोयवालयुकुर्यादशनंदिनाय
 ये ॥ ८० ॥ इति श्रीवैद्यजीवने ज्वरपुत्तीकारो नाम प्रथमो विलासः ॥ ११ ॥ अथ
 तातिविषासुररात्रयवस्तनपितृकिरातकविश्वपयः ॥ अतिसारहरं ज्वर

राम
१९९४

देवरातुः सविप्रः सपाठः सजंतुशत्रुः सघनः सतीभ्याः ॥ सवत्सकः काथ
उरादतोमौ श्येफातिसारांबुधिकभजनाः ॥ ५ ॥ अयिप्रियप्रतिभृतामुरा
रेः किंवालकः श्रीघनधान्यविश्वैः यस्याव्यतीसाररुजोतनस्य किंवाल
कश्रीघनधान्यविश्वैः ॥ ६ ॥ पित्रोति सारोभ्यां बुविल्यादानो निरुधत्ते
॥ केतात्रजायते कर्ता पंडितेन तत्तया विना ॥ ७ ॥ इन्द्रजमेघमदाकुसुमश्री
लोधुमहोषधमौचरसातां ॥ वृक्षमिदं गुडतक्रनिपीतं हंत्यति सारमुदा
रम् ॥ ८ ॥ कल्याणिकांचनलालालितांगयष्टः तां कलशालिवदनेल

लने मृणालम् ॥ शृङ्गी मदाकुमुममोचरसाजमोदास्तक्राविताः प्रशमयंता
 तिसारमुग्रम् ॥ १२ ॥ मृतीसारप्रशमनीचित्रपत्रकशोभिता ॥ वृद्धिदात
 नुवहेश्वश्यामाश्यामेवराजते ॥ १३ ॥ कालेवाललतापुवालललितकारां
 ग्रिहस्ताधरेमन्त्रीमालालसत्तुचक्षितिधरेरत्नोच्चलमेखले ॥ चंचत्कुडल
 मंडले विजयतेरक्ताममालाविता नीसारंकुटजावविल्वकविषोदीचौ
 : कषायः कृतः ॥ १४ ॥ धातक्यामलकीपयोधरहकीकद्वगयधिमधुश्री
 जम्बाऽम्रफलस्थिनागरविषाहीवेरलोधुन्द्रजैः ॥ तुल्यांशोर्विहितं सतं

राज
 ॥ १२ ॥

तुर्ग

डुलजलंगंगाधराख्यं महच्चूर्णमपाकरोतिसकलं जीर्णं ॥ तिसारं पुरं ॥ १२
 अथिकेन्दुकनिन्दकस्तनीपुमदारूपमदापहारिणि ॥ रुधिरातिसृत्तौ कषा
 यकः समधुदाडिमवत्सकत्वचः ॥ १३ ॥ चंदनं विमलतंदुलामुनासंयुतं
 मधुयुतं सिताचितं ॥ तडुविल्वं उन्नमस्य गिखंडनं खंडनं प्रचुरदाहसह
 योः ॥ १४ ॥ कुशिल्लामभ्रलघुं विवंधाऽस्त्रातिसारजित् ॥ सेवेतसगुडं वि
 ल्वविल्वतुल्यपयोधरे ॥ १५ ॥ तडुल्लासकासज्वरशोफमूर्च्छाहिकान्निधि
 क्षेपणवांति म्रलेः ॥ सुक्तोऽतिसारी स्मरतुप्रसहंगोविन्दगोपालगदाधरे

ति॥१६॥इत्यातिसारप्रतिकारः॥यवानिनागरोशीरधनिकातिविघानैः॥
 कृतःकषायःशमयेदशेषानुर्लभगुल्मग्रहणीविकारान्॥१७॥शुंठीदि
 मरुहाविषाजलधरैःसुखैःकषायःकृतोमंदाग्नौग्रहणीगदेषिततनंसा
 मानुवंधेहितः॥शुंठीकल्कस्तुतंघृतंप्रथिवतःपात्रामकासांपहंस्याद्वा
 योरनुलोमनंग्रहणिकावेगेनजंगम्यते॥१८॥पाठाविषाकुटजवृक्षफ
 लत्वगद्यतिक्तामसारसज्जनागरविल्वकसम॥सक्षौद्रतेदुलंग्रहणी
 प्रावाहीरक्तप्रवाहगुडरुग्दजेषुदयात्॥२०॥तुल्यासकेहंकिरातके

रात्रि
 ॥१३॥

दुकासुसेत्रजत्रयषणंभागाशुक्रकिलामिताःकुंजतोनागद्वयंचित्रका
 न्॥वर्षैरत्वकलीभिधंगुडपयोपुक्तंचपाडुचरोतिसारासुचिकामला
 ग्रहणिकागुल्मप्रमेहे॥२१॥सारद्वंद्वपुत्रयत्रिकटुकैशुष्याजमोशनलै
 :कृह्णोमूलकहिंगुजिरमिसिमिलुल्लैर्विधेयंरजः॥पीतकालजलेनको
 ह्यपयसातत्रेणवायोवधानुर्गुल्मगदांदुरग्रहणिकाप्रायःप्रियंप्रेय
 सि॥२२॥दिभारषटुकटुपटुव्रजहिंगुडिषैःसात्सारलुंगवदरैकरसेनयु
 क्तः॥शोषानिलग्रहणिकासुखंप्रसस्तो नक्षत्रमुख्यमुखिदीपनपाच

नोये ॥ २३ ॥ कूर्मचित्रकचव्यश्चिर्विश्वनेषजतिर्मितम् ॥ तत्रेण सहितं ह
 तिग्रहणीदुःखकारिणी ॥ २४ ॥ रुचकाग्निमरीचानां चूर्णतः क्रेण संचितम्
 ॥ ग्रहायुद्धरगुल्माशेषु एमोघप्रीहना सनम् ॥ २५ ॥ आजापयोजलधरेज
 बालविल्वक्रीवेरमोचरसवल्क्युतविपक्वं ॥ आमानुवंधसहितं रुधिराः
 न्वितं च सघातिहंति गृहिणिविकारम् ॥ २६ ॥ तत्रेण यः पिवेन्नित्यं चूर्णं
 मरिवमं जवम् ॥ चित्रसौवर्णलोपतं ग्रहणी तस्य नश्यति ॥ २७ ॥ इति श्रीवे
 अजीवनं ग्रहणी प्रतिरोनामद्वितीयो विलोशः ॥ ॥ अतः परं कोमलवा

रामः
 ॥ १४ ॥

णिकासश्चासप्रनीकारमुदीरयामः ॥ निहंति कासं गुरुपंचमलीकृतः कीक
 मायश्च पलासहायः ॥ १ ॥ घनविश्वविषागुडजागुटिकात्रिदिने वदनं बुजम
 धृता ॥ हरतिश्च सनं कसनं ललने ललने वहिमं रुदयोपगता ॥ २ ॥ आ
 जस्य मूत्रस्य शतं पलानां शतं फलानां च कलिद्रुमस्य ॥ पक्वं समध्वाशुनिहंति
 कासंश्चासं च तद्वत्सवले वलासं ॥ ३ ॥ आर्द्रादूर्ध्वतुलागुडादपितथा र्द्रासं वकु
 बुरीदिप्यायोजरणत्रिजातजलदादेतत्पवे मुक्तिः ॥ लेहोरत्नकलेन वैवक
 धितः प्राणप्रियायामयाकासाशो ज्वरपीनसश्च पशुरुगुल्मस्य ध्वंसनः ॥ ४ ॥

रासावलापयकदेवदारुफलत्रिकन्दपणवित्त्वृत्तम् ॥ पुक्ता निसर्विंशम
 णि १ पा० शौड्यतोपपन्नश्चासांश्चकासांश्चनिरकरोति ॥ ५ ॥ रासाहरिद्रा
 मगधागुडूचीजागीककनानागरवावनीनाम् ॥ कायेनमारीयरजोद्वितेन
 श्वासः सयैयानिनकस्यपुंसः ॥ ६ ॥ तुल्यालवंगमरीवाशफलत्वकस्युः सः
 वौषधैर्निगदितः खदिरस्यसारः ॥ वसूलनृशजकषाययुजोचतुस्माकासं
 निहन्ति गुटिकाघटिकावृकेनः ॥ ७ ॥ वातनिर्दल्यनकफं कवलमनुन्मलय

राज
 ॥ १५ ॥

किं वा दद्यां

नीनसंदष्टिर्निर्मलयन्युजांप्रबलयन् दोगमुत्सारयन् ॥ निःशेषं जठ
 रामयंपुशमयनुदीपयन् पाचकं कासश्चासनिराससाधनमसौ शुद्धी
 कषायकृतः ॥ ८ ॥ रूपं कीटकमलनयनेनः परे सो गिरेः स्यात्संबुद्धिः का
 मधुरवचनेकाग्निबीजस्य वयः ॥ कस्य क्वाप्येभ्यसनशमनं वदन्ननेनेति
 यथाविद्धं यद्गुह्यमिदमदात्तोन्नरं नागरस्य ॥ ९ ॥ सेवितं मधुषंडाभ्यां
 : दूतं मरीचजं यदि ॥ किमप्यक्रियते विना कासश्चासपराजितैः ॥ १०
 कटुतैलेन संमिश्रो गुडो यावन्नसेवितः ॥ तावन्नश्यति किश्चासः पीम

मधुराधुरे ॥१॥ अथिरत्नकलेनीलनलिनछुदनेक्षणो ॥ सिंहीकषा
 यः सकरः सणात् ॥१२॥ पिप्पलीपिप्पलीमूलं विनीनकनहौषधैः ॥ म
 धुनासेवितैः कासप्रशाश्यातिकुतुरुलात् ॥१३॥ रात्रिणात्यसुतोहृन्पान्मु
 खवारिजसेवितः ॥ असनंकशनं वापितमिता निलनंदनः ॥१४॥ अ
 पिप्राणप्रियेजातीः फललोहितलोचने ॥ अंहीमार्गीकृतः काशः श्वा
 सनाशायपायमेत ॥१५॥ अस्तिप्राणपतेमनप्रियतमाकंदर्पलीला
 सखीकासहेशवसादनीवक्रशानां प्राप्तास्तिसासांप्रतम् ॥ तस्याचंके

तम
 ॥१६॥

ययोपचारः मधुना शौचाद्वितंदीयतां दिश्वगंथिकणकलिद्रुमजवंचूर्णे
 चकोरेक्षणो ॥१६॥ संयुक्तो गुडसर्पिः शोक्लं त्रिकटुसंजवः ॥ निहंतित
 रसाकासेत्रोसानिवसुतो हरिः ॥१७॥ एकएवार्द्रकरसः समधुः श्वासका
 सजित् ॥ रतिवद्ध्रजचापेयवापचारुकलेवरे ॥१८॥ अंगवेररसोयेन
 मधुनासरुसेवितः ॥ श्वासकाशत्रयंतस्येन कदाचित्कशोदरि ॥१९॥
 पुलामजावद्ध्रजसुपत्नीतातात्मभः शेषरवाहनस्यः ॥ सौदम्यदूरीक
 तरामरामेकवायकः श्वाससमीरसर्पः ॥२०॥ अथितालफलसुनिरत्न

कलेदुषवारिपिवन्मुधुमत्कशने॥नवदामिकदपिउधाधिपतेरिदमौ
 सधमौषधिनाथमुसि॥२१॥फलत्रयंछिन्नरुहाहुताशरास्वाकृमिध्वं
 सिकदुत्रयाणाम्॥वृक्षसमांशंसितयासमेतंकांशजयेन्नात्रविचार
 णीयम्॥२२॥इतिकासश्वासप्रतीकारः॥दशमूलकषायमिश्रितंवा
 ललनेविश्वकषायमिश्रितंवा॥प्रपिवेत्कटिकसिवस्तिशूलेषुवमे
 रणुजतैलमेकमेव॥२३॥शस्त्रामृतानागरदेवदारुपंचाधिसुग्मेन्द्रिय
 वैःकषायः॥रुक्कनैलेनसमन्वितायेनेताजवेदामसमरिणस्या॥२४

राम
 ॥११॥

विलासिनीविलासेनविलासिहृदयंयथा॥तथागुडूचीविश्वेनहरेहा
 मसमीरणं॥२५॥तप्रतीकारः॥सम्यक्त्विन्नरुग्गलकरंसेकाननोत्थाकु
 लत्थाश्रुतैवझापरिहृतनुषाःप्रौढसीमंतिनीभिः॥सूक्ष्मपिष्टाःपटुर
 सनिशाचूर्णप्राणक्षपायांचक्षुसिप्रातुधिरविकृतिंसेहरंतिआहेण
 ॥२६॥लोलिवराजकवितावनितानवतंसशिग्रोरमुष्यकपितोत्तिविमुप
 योगः॥रुतस्यपञ्चवरसात्मधोःकिमन्यद्व्याधिमाप्रहरणमहिला
 ग्रगण्ये॥२७॥जयतिभारतपितृकफैःकृतांवहुविधामपिलोचनयोर्व्यथा

नयनयोर्विहितो मधुना चितो वहल पद्मव पद्मव नोरसः ॥२८॥ कुवले
 यनयनेर्जुने कफोन्मैः सह सितयाशुनिराचरी करोति ॥ प्रियकरमिव
 कामिनी नवोदालघुकुचशालिनिवस्यसिप्रयुक्तम् ॥२९॥ इति निग
 दितमार्यनेत्ररोगादुराणां निशिसमधुघृताया सेविता स्यात्सुखा
 य ॥ नहि भवति सलो लोले दृष्ट्वमग्या जनयति वदकस्माद्द्वेपरीयं
 परंतु ॥३०॥ निराकारोति नक्ताधंगो शकृत्सहिता कणा ॥ रमणी रमणस्यैव
 वलं भुक्ता पुनः पुनः ॥३१॥ श्यामेश्यामेषु प्रियश्यामेश्यामावो धितमानसे ॥

राम
 ॥१८॥

मृत्तं सपयति प्रंमसि प्रंमसि को नितः ॥३२॥ इति नेत्ररोगप्रतीकारः ॥ त्रिफ
 लोत्सवभूनिमृतिक्ता दाव्या मृता कृतः ॥ कापो मधुसमायुक्तः कामलापाण
 रोगजित् ॥३३॥ देवदालीफलरसो नश्यतो हतिका मलाम् ॥ संदेहो नास्ति सं
 कुलनीतो मृत्तविलोचने ॥३४॥ अये मनो जकुंडले स्फुरन्मुखे मृत्तले ॥ ग
 वोपयः सनागरं प्रिये निहंति कामलाम् ॥३५॥ गिरिमुद्रात्तसत्रीणामंजने
 कामलापहम् ॥ इदं यदि न वेति ध्याशपयत्तु नवांगमे ॥३६॥ इति का
 मलाप्रतिकारः ॥ पितु मंदरसे नमि श्रितैः पितु मंदरानिलेशनुवीजकैः

:॥घटितावटिका नवंवीधां। यौ नरे नग शूलः प्रशमायधारयेत् ॥३७॥ तरुण
 तरुणी मूलं छागसर्पिः समन्वितम् ॥ शिवशस्त्रजवां वाधां। यो नि स्यां हंति स
 त्वे रम् ॥३८॥ गोपीवकी राहकिरोत मूर्ध्नि तिका मृता विम्व घने मृ जानाम् ॥ का
 थो य मुक्तो मृगलोचनी नां डग्धस्य दुष्ट त्वविशो धनाय ॥३९॥ कटं कटेरी
 रसजा ववासा न निम्व भ द्वा तिलजः कषायः ॥ सौ द्रान्वित श्रुं वल लोचना
 नां नाना विधानि पुदराणि हन्यात् ॥४०॥ अयि सरोरुह सोदर लोचने रस
 जतं दुलका पित्र वं रजः ॥ सम धुतं शूल वारि निवारयेत् मृग दशा पुदरं

राजः
 ॥१२॥

परं दुतम् ॥४१॥ कुवलयदलने त्रे तं दुली यस्य मूलं रसज मपि स मां शोभे
 षज हृदये तत् ॥ हिमकर मुखि वृत्तं तं दुलां जो मधु ज्यां पुदर दर मुदीर्ण सु
 दरी एण निहति ॥४२॥ मूलं गवाक्षा स्मर मदि रस्य पुष्पा वरोध स्य वध करोति
 ॥ अजर्त काण व्यभिचारिणि नां गो गोय मेत दुत ग र्ज पाते ॥४३॥ मध्याज्य
 यष्टी मधु लुंग मूलं निपिय सुते सुमुखी सुखेन ॥ सतं दुलां नः सिन धान्य
 कल्क पा नोद मि गे हति गर्भिणी नाम् ॥४४॥ अस्त्रा वेति अस्त्रा कु लु वरु अ
 व्यो मुक्ता अं वु दयं बाल दयं अते कलमेव अर ह्नां रणीः अमे ॥४५॥ अ

स्नायामुद्वारहृत्ततविषवला रेणुदुस्पर्शशीतेगर्भिण्याःस्तनिकायाश्च
 पितृधिरुगामातिसारज्वरघुम् ॥ मुत्ताभंगविषाणां पुशमयतिरजः
 सेवितः शौद्रयुक्तं बालानां वातिको सज्वरमतिविषजे शौद्रयुक्तं रजोवा
 ॥ ४७ ॥ कृष्णारुणा मुस्तकं श्रीकाणां तुल्ये तनुर्सेन समाश्रितेण ॥ चराः
 तिसारं पुशमं प्रयाति सश्वासकाशः सर्वमिः शिशूनाम् ॥ ४८ ॥ कुमारानि
 सारकषायः सजंगामशारिवालौधजः शौद्रयुक्तः मदाविल्ललौधः स
 कृष्णानुजो वा कषायो वल्लो यवा शौद्रयुक्तः ॥ इति श्रीवैद्यजीवने गर्भि

रत्न
 ॥ २० ॥

एणोगप्रतीकारस्तनीयो विलासः ॥ विद्वद्बलामलोलिंबनृपते वाग्वि
 लासतः ॥ नटसि मधिगच्छामि भूयः किंचिन्निरूपय ॥ १ ॥ अयो नृत्तिवि
 नाशाय सिंहस्यः सेवनां सदा ॥ वरूनामत्यविश्रामो जातः कमललोचने
 ॥ २ ॥ अयिं सुंदरि सुंदरा पांगतरंगलोचने ॥ नवनीतमधूपलासनाड्डरा
 जस्तनवेक्षयः क्षयः ॥ ३ ॥ अयिको मलंकुंतलावली विलसन्मालतिका
 मनोहरे ॥ त्रिफलाजनितः कषायकः सहितो गुग्गुलुनावुणां जयत्र ॥ ४ ॥ इ
 ति मेदसि ॥ ४ ॥ इति कुमारो ज्ञाती पुवालशत्रिफलाय वा सदा रुचिं यामा नृत्त

गोतनीनाम॥ कषायकः शौडयुतो निहंति घोरं गदं वै मुखपंकजस्यम्
 ॥७॥ इति मुखरोगे॥ स्फुरत्सुंदरोदारमन्दारदामपुकामाभिरामस्तनद्व
 द्रम्ये॥ हरिद्रा रजोमासिका ज्योतिमिश्रः शिवायाः कषायः पुमेहापहारी
 ॥८॥ एतानि ह मे नानासौरस्वनाशिकमसः॥ तिदेवजोषनिर्वैसनै न
 जानिउदे रशा॥९॥ इति पुमेहे॥ रतिकेलिकलाकुशले विलसद्वलयेम
 लये मलये मलये न समानकुचे॥ अमृतव्रतमीरुचुते लवतिदलये
 दनिलासु सुदारतम्॥१०॥ मधुस्थारुपि रणंगोकादेव कपेः प्रेतं वात

रानः
 ॥२१॥

रक्तापहं पिण्डतैलैः॥ कषायः सहैरंडैश्चैलेन पीतस्तघैरंडसिंहास्यवत्तादनी
 नाम्॥११॥ इति वातरक्तौ॥ लघुनजीरकगंधुकसैधवत्रिकटुगमठकसमि
 दंसमम्॥ सपदिनिबुरसेनविश्वचिकोहरति जोरति जोगविचक्षणो॥१२॥
 इति विष्टिकायाम्॥ रुकलाजाबवटप्ररोहमधुकैर्मधुचितैः कल्पिताप्य
 ग्रामाशुतपंभुशंप्रशमयेदास्योतरस्यागुटी॥ एलालाजलवंगनागवपला
 श्रीकोलमञ्जुवदश्रीखंडैयुकपुशमयेदातित्रिदोषोद्भवाम्॥१३॥ इति तृष्ण
 तिप्रतीकारः॥ रमारम्याकारे चतुरवदने चारुचिकुरे विमोक्षार्थं काले कर

तलस नीलन निने ॥ निदाद्यः संजातस्तव किमुधुसरोजन्मकदलीदलैः क्री
 सेतले लपि धिवदसाहित्यतिपुणे ॥ १४ ॥ इति निदाये ॥ रसदिजीरद्विनिशा
 मरः वसिंहूरदैत्ये दुमनः शिलानाम ॥ कसीकृतानां घृतमिस्त्रिजानां त्रिभिः पुले
 पैरुपयानियामा ॥ १५ ॥ इति के एकाय ॥ पथ्यातिलारुकरकैः समाशौगुडेन मुक्त
 खलमोदकः स्यात् ॥ दुर्नीमपांडूदरकुष्ठमेरुभासैजयेत्प्रीहृजं वतद्वत् ॥ १६
 ॥ इत्यश्वत्थि ॥ मदनसैधवगुर्गुलुगैरिकाज्यमधुरालकपेकविलेपनात् ॥
 सुठितमप्यखिलं वरणाद्वयविकचतामरसप्रतिमं भवेत् ॥ १७ ॥ इति विद्या

रामः
 ॥ २२ ॥

दिकायाम् ॥ न ह्यत्रातकामी सहता शदती मूलैर्गुडसुकरविदुग्धदिग्धैः लेपो
 चितैर्गुडतिगंडमालासमीरवेगादिव मेघमाला ॥ १८ ॥ इति गंडमाम् ॥ गोमूत्रेण
 कृतः कलिंगकटुकोपाठाविष्ठाकामरकायः शौद्रयुतो निहंति सकलान् कंठ
 मयानुत्कंठानुपाठाने जवती रसांजनयवक्षारोपकुल्यानिशादेवानां मधु
 नाकृता तद्वदुदीपयते ॥ १९ ॥ इति के एकरोगे ॥ ॥ नृनिम्बनिम्बत्रिफलायवा
 सवासा मृतापर्यटः नृगराजैः ॥ कृतः कषायो मधुना समेतो विनाशयेद्
 दुतमसृपित्तं ॥ २० ॥ इति शूलपित्तं ॥ श्रीरामो जयति रामा ॥ ३ ॥ तिकायां श्र

स्नापित प्रतीकार ॥ २० ॥ प्राणेश्वर प्रियतमेव दामितत्का सतत्किमुमुगाक्षिय
 रमिकारी ॥ सम्यक् एष प्रणयिनि प्रणयिनश्च लोमिखादे सति वुरस सैधवम्
 गवेरम् ॥ २१ ॥ इत्यग्निमोक्षे ॥ हिं गुक्षारद्वयं सैधवसौ वर्चल विडपि पलीयं
 पिकं चित्रकचवामरीचं कर्करकुतुबः रीकवरिति त्रिरीषं फुंथा जमोदाम्
 वेप्रसुपुष्पु रमूलनागरकरंजकजिरककरवीरहरीतकी हकी वसुधा विर
 चितं चक्षुमिदमश्वरी हृदयगलरोधविवेधाभातहिध्यागुदजुगुल्मशक
 लं शूलं लीहपांडुश्वसनकशनवदनरोगवीनेरसे तमर्धतरंम् ॥ २१ ॥ इति

हिंवादिः ॥ जिह्वा कंठ रुजा विशोधनकरवैर्यशोफापहं ग्राहिंश्चासवल्लासका
 सवल्लजिह्वं कंठ हलं लघु ॥ पाके त्याज्य विवेगं व्याघ्राजमोदादिजरणीधनुदु
 चिकरं कुक्षो धनं जीजनैः शोक्तव्यं सरुसैधवेन सततं निम्बुडवैराडकम् ॥ २२ ॥
 इति निंबुरससैधवाडकयोगः ॥ हिं गु व्याघ्राजमोदादिजरणीलवणं पांशु
 जैत्सा ज्यनक्तं गुर्वन्नं वहिमां घं पवनविरचितं गुल्ममेतन्निहंति ॥ वृक्षाश्चा
 म्नामिषथात्रिकटुविडं जंतुत्रिज्जीरयुग्मं दीपौ सौवर्चलं वाचलं मयि सकलं
 नैसावचं करीति ॥ २३ ॥ सुठिवाणमिता कणाणार्धमिता दीप्या यवा न्यो कमाद्रो

गानोत्रितयं चिकंचरवणाद्रागैः शिवातत्समाः ॥ कोषादोपरुगामगुल्लम
 लरुहो लिवराजो दितश्चर्माः ॥ दीतपि नत्ससा तु कुरुते किं भोजनं भोज
 नं भोजनाः ॥ २४ ॥ इत्यग्निमाद्यैः ॥ शिशुदीप्यवरुणा हिया मिनी कुंजराशम
 कृतः कषायकः बोलचूर्णसहितोः तरुस्थितविद्रविसमये न संशयः ॥
 २५ ॥ कमलकुशलकल्पे पयोधरद्वयसमाहितहारमनोरुहरे ॥ हृदयरु
 धुहितं घृतमर्मुनस्वरसकल्कसुमाधितमंगते ॥ २६ ॥ इति हृदयरोग
 ॥ सोयं सुगन्धिमुकुलो वकुलो विजातिहृक्षाग्रणी प्रियतममदनैकवैध

राम
 ॥ २४ ॥

॥ यस्य त्ववैव विरचयितव्यमिति तदंतं दन्ता न वति च पलाः अपि वतुतुल्याः ॥ २
 ७ ॥ इति रक्तपित्तं ॥ दाशायथा हवाकायः शर्करामधुमिश्रितः ॥ आ
 सकासहरोदयो रक्तपित्तप्रशान्तये ॥ २८ ॥ त्रिदंतिके कजरकर्मपालि किमव्य
 यं वक्तिरनेन बोद्धा ॥ संबोधनं नुः किमुरक्तपित्तं निहंतं कस्तनिवदत्वमेव ॥
 २९ ॥ इति रक्तपित्तं ॥ विष्णा शिवा कणा चूर्णः ससितः समधुः स्मृतः ॥ न स्पव
 धिश्च गुडयो हिक्काधिकारकारकः ॥ ३० ॥ इति हिक्कायाम् ॥ ॥ दुसालनाक

कवायस्य घृतमुक्तं स्पृशेव नात् ॥ नमः शाम्पति गोविंद चरणदिवः ॥ ३१ ॥ इति न
 मे ॥ अथिरत्न कले कुरु मा कलहं कलहं सकल त्रसमान गते ॥ अणुमद्वचनं व
 दवै शमदिरामदिराक्षि सुवंशमयेत् ॥ ३२ ॥ इति शोके ॥ इति ॥ पुनर्नवानागर
 दारुपथ्या न ह्यात कछिन्न रुह कवायः ॥ दशांघ्रिभिः परिषेय दुरुस्तं नैथवा
 मुन्नपुरः प्रयोगः ॥ ३३ ॥ इत्युक्तं नै ॥ ॥ सक्षौं कुशकाशगे क्षुरशिवा शम्पा
 कवायाणामिदुः स्पर्शः परिसेवितः परिहरेत्तद्योश्मं रीदुत्तरां ॥ एलापर्वतनिः

रामः
 ॥ २५ ॥

६३

जिह्विलाजतुकणा वृत्ते गुरे नान्वितं यत्नातं दुलभा वतो दकयुतं स्यात्तत्र कृष्टा
 यहं ॥ ३४ ॥ वासे लोमधु काश्म जेदव पलाकोती सुरैर एतः काथः सोश्म जतु
 जयदति तरा कृष्टाश्म रिश क्कं ॥ कृष्टे दारु जानु वेध सहिते काथोश्म मिद्रो
 सुरीन न्नार ग्वध वेत की विर विनो मधु न्वितः सशपते ॥ ३५ ॥ न्ययोधां कुरे कुष्टलो
 धु विकसाश्या मामसुरां कुर श्रीखंडैः पयसा न्वितैर्विरचितं व्यंग्यस्य मुहूर्तनमू
 लिप्तं सप्तदिनं मसूर रजसा सर्पिः पयः शालिजा वक्रं शारद वन्य सुंदरतरं

व्यगस्य नंगाद्रवेत् ॥ ३५ ॥ इंगुथाः फलमञ्जुको लज्जयु तोलेपान्मुखेकांति
 दोलोधो ग्राधनिका निहंति पिठकात्ता रण जाले यमात् ॥ हार्यरक्तमरुधिका
 रुजिहितो मन्त्रेण लोपोन्मुखेकांतिदौ धवापिण्याकस्य न वेतरस्य शकृत
 : पादायुधस्य ध्रुवम् ॥ ३६ ॥ ॥ इति जंगमा रुधिका यो वनपिठकेषु ॥ ५ ॥ तैले
 शोकमपाहरेद्दुःखं तिकाष्टधीवरास्त्रामहात्रैष ज्वा मरशुष्कमलकयुंते विं
 चीरसे साधितं ॥ तद्विद्विश्च किरातति क्तमथवापाठानि शाखावनी मुस्ताजी

रक्तः
 ॥ २५ ॥
 २६

॥ २५ ॥
 २६

1252